

Alapvető tudnivalók

a TIRozinémia

1-es típusáról

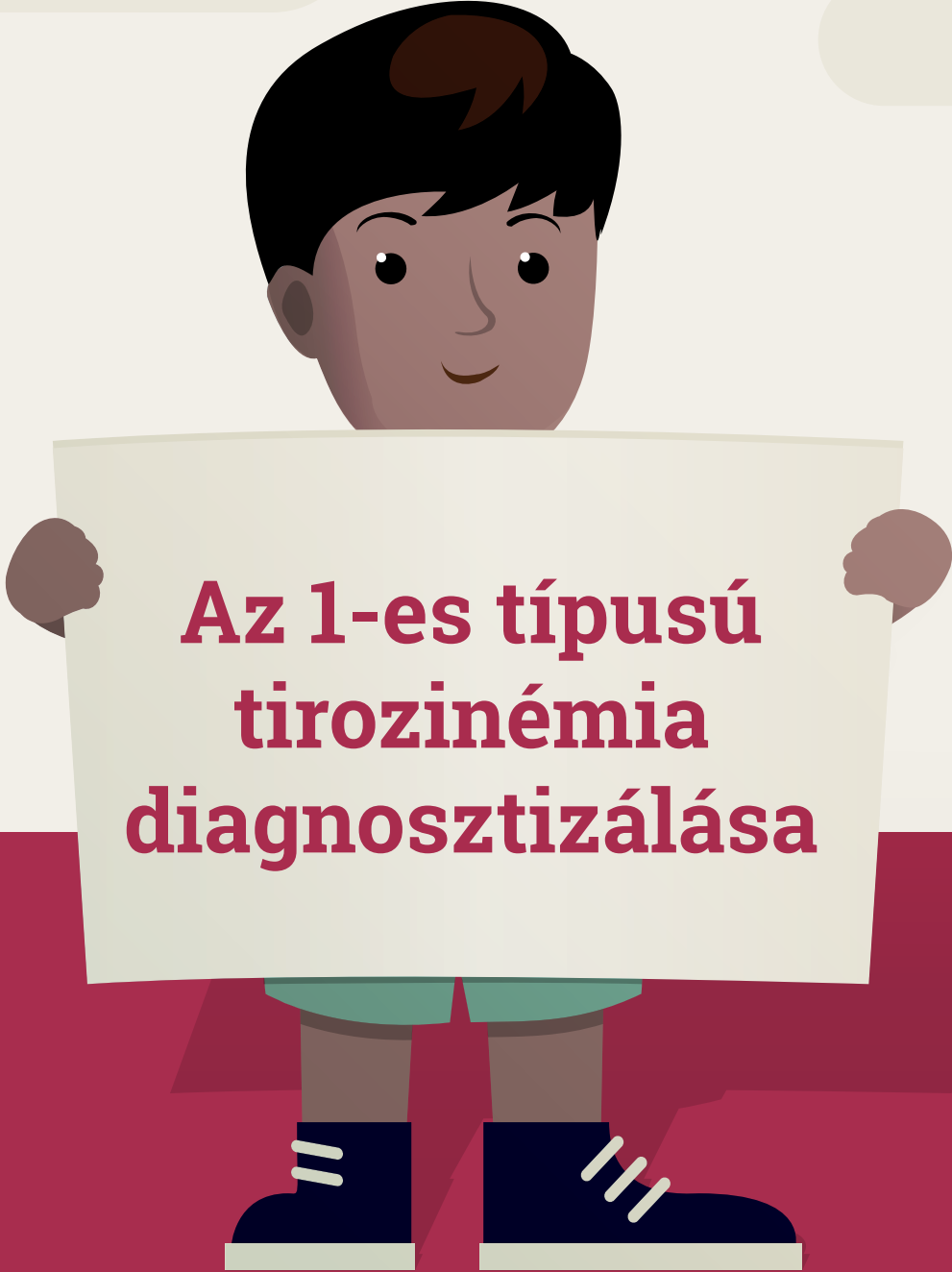
Tirozinémia*

Az 1-es típusú tirozinémia egy kezelhető anyagcserezavar, amely a sejtek fehérjelebontását befolyásolja.

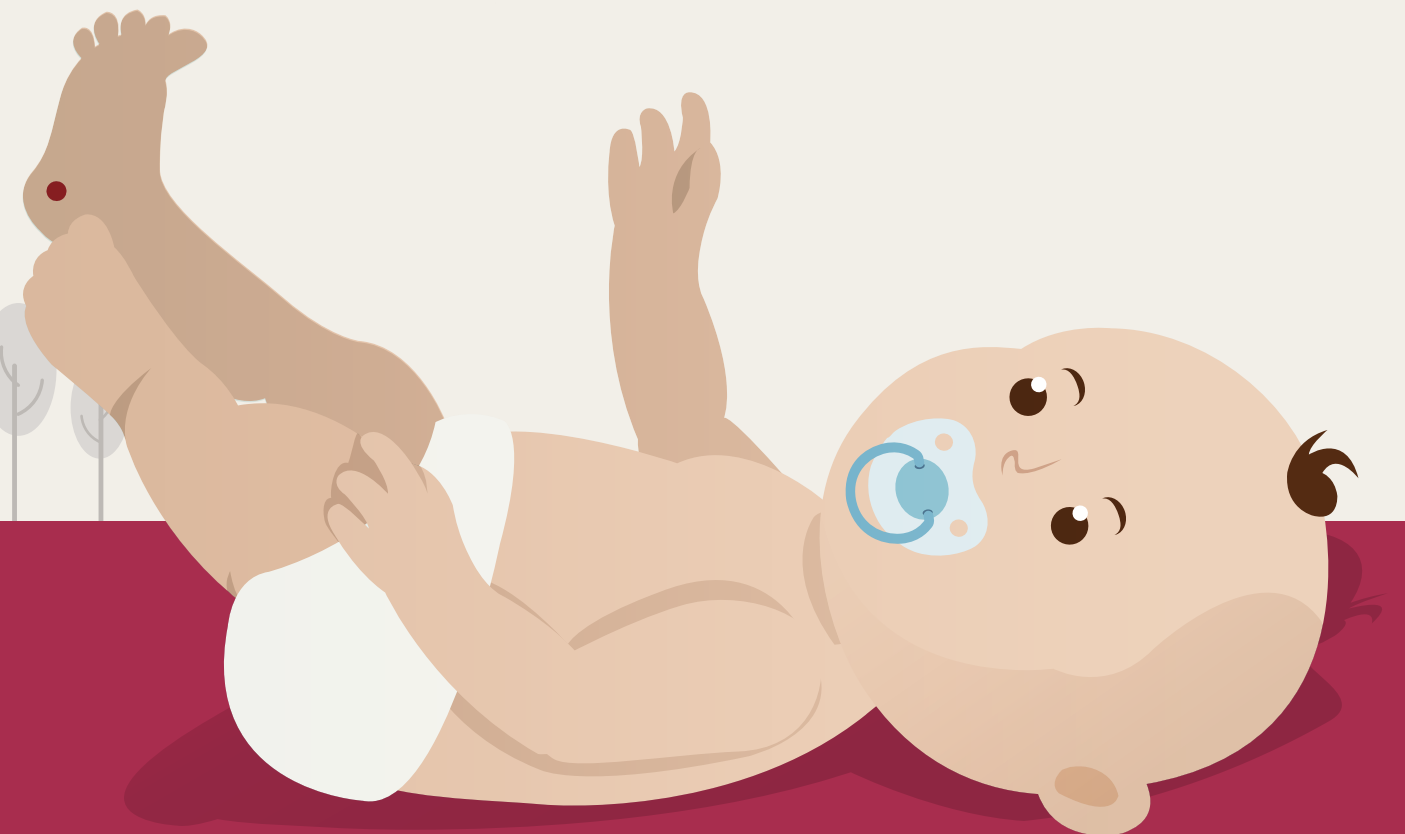
- A tirozinémiában a fehérjék egyik összetevőjét, a tirozint nem tudják lebontani a sejtek.
- A tirozinémiás gyermekek vérében a tirozin és szukcinil-aceton szintje nagyon magas.
- Ha ez az állapot kezeletlen marad, a tirozin és szukcinil-aceton felhalmozódása májkárosodáshoz vezet.
- Ez azonban egy speciális diéta betartásával és egy speciális gyógyszer szedésével elkerülhető.
- A megfelelő kezelés mellett a tirozinémiával élő embereknek is minden esélyük megvan rá, hogy teljes életet éljenek, mint bárki más.

*ebben a füzetben csak az 1-es típusú tirozinémiával foglalkozunk

**A tirozinémiát
az úgynevezett
„sarokvérteszt” nevű
vérvizsgálattal lehet
kiszűrni.**

**Az 1-es típusú
tirozinémia
diagnosztizálása**

A vizsgálat 2-3 napos életkorban történik. Magyarországon a nemzeti újszülött-szűrőprogram keretében minden újszülöttet megvizsgálják. Így a tirozinémia is időben felismerhető, még mielőtt bármi kárt okozhatna.

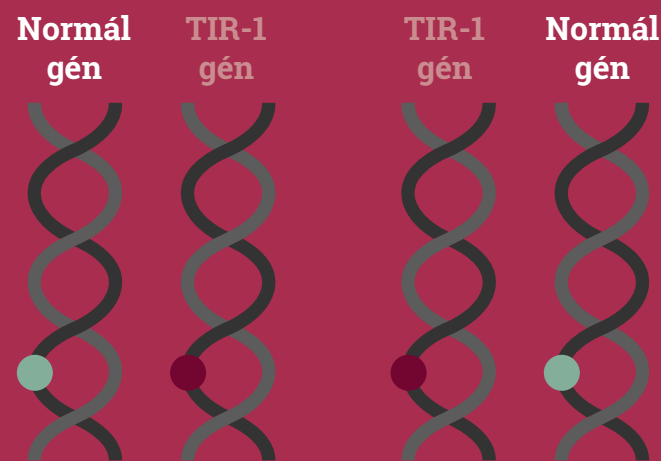
Ha a tirozinémiát korán felismerjük és kezeljük,
a gyermekek teljes életet élhetnek.

A tirozinémia örökletes anyagcserezavar

Ezért senki nem tehető felelőssé, és Ön semmilyen módon nem tudta volna megelőzni.

Hordozó
apa

Hordozó
anya

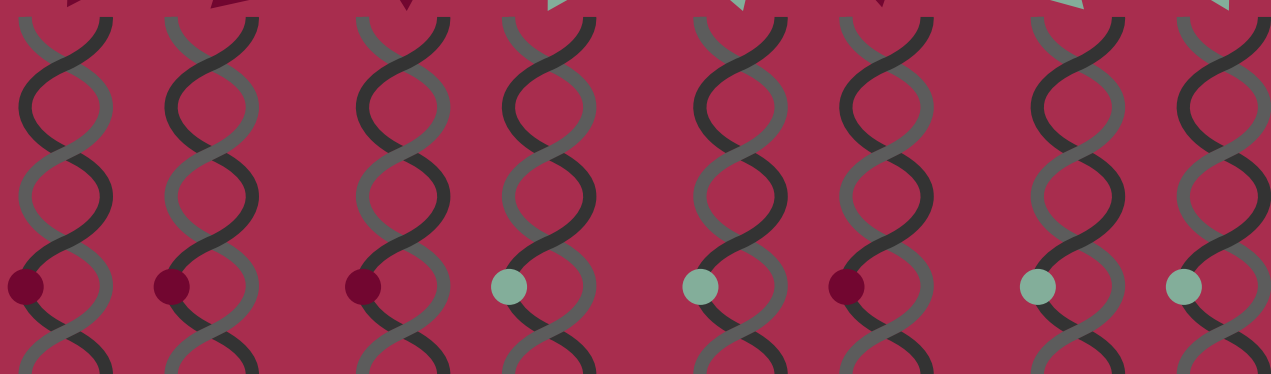
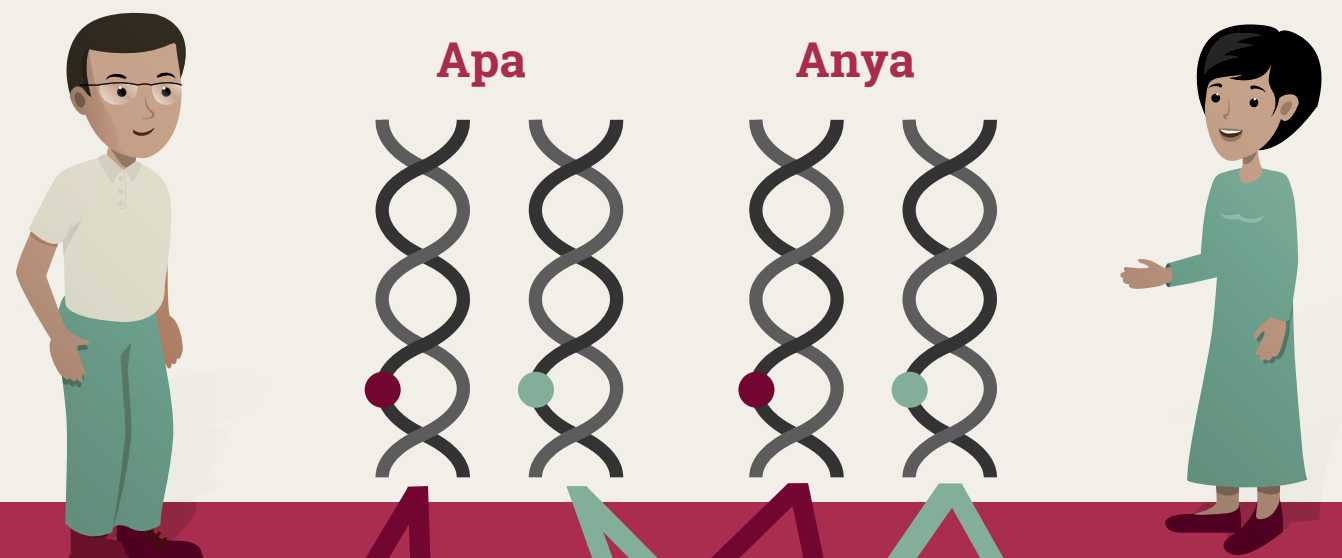
Tirozinémiás gyerek

Ha az Ön gyermekének tirozinémiája van és Ön egészséges, akkor Ön egy tirozinémiás és egy normál génnel rendelkezik. Ezt nevezik úgy, hogy Ön a gén hordozója. Az Ön gyermeke két tirozinémiás gént örökölt: az egyiket az édesapjától, a másikat az édesanyjától.

A TIR 1 gént nagyon kevesen hordozzák

A tirozinémiás gén hordozói maguk nem tirozinémiások, és a hibás gén semmiféle gondot nem okoz nekik.

**Tirozinémiás
gyermek**

**Nem
tirozinémiás
hordozó
gyermek**

**Nem
tirozinémiás
hordozó
gyermek**

**Nem tirozinémiás
és nem is
hordozó
gyermek**

Ha a tirozinémiás gén két hordozójának közös gyermeke fogan,
a gyermek 25% eséllyel tirozinémiás lesz.

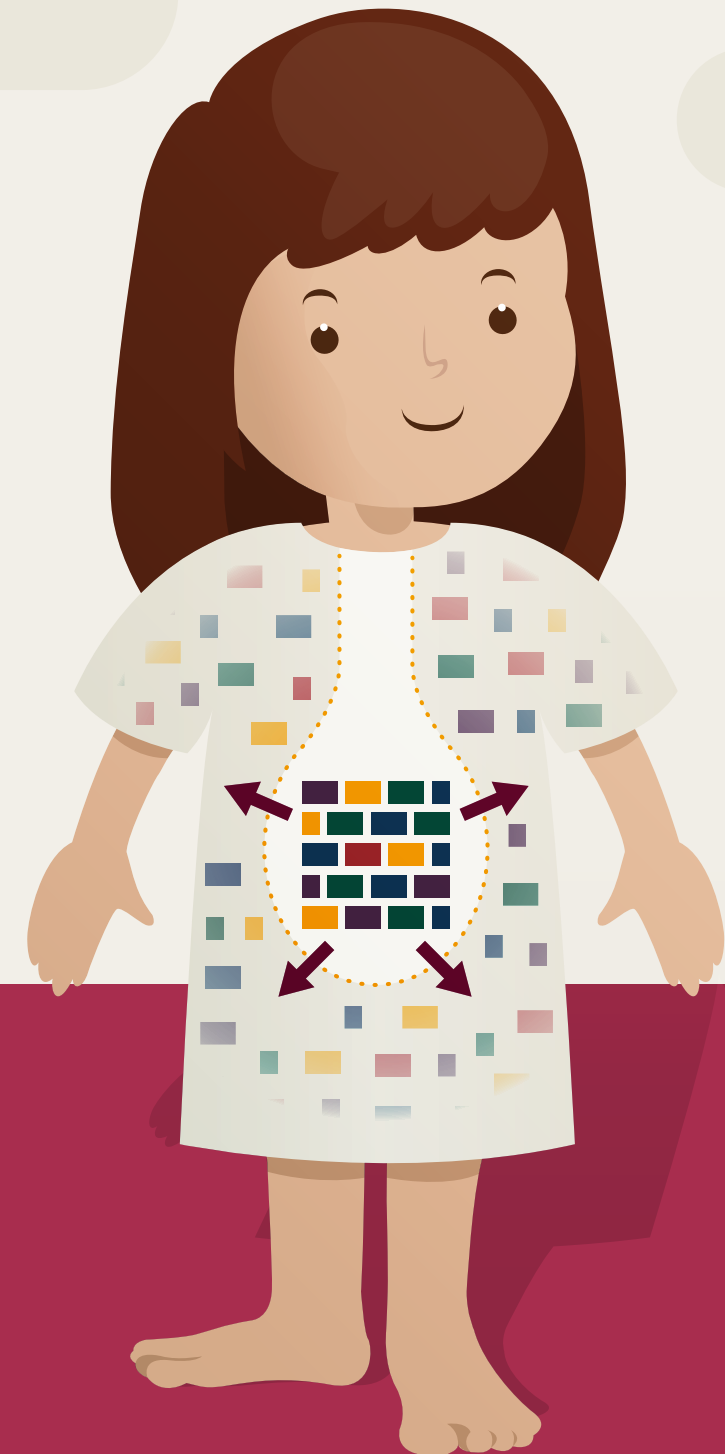

Miért van szükségünk fehérjére?

A fehérje egy, a szervezet számára szükséges tápanyag.

A test sejtjeinek és szöveteinek – például a bőr, az izmok, a belső szervek, a vér, sőt a csontok – felépítésében, regenerálásában és működésében játszik szerepet.

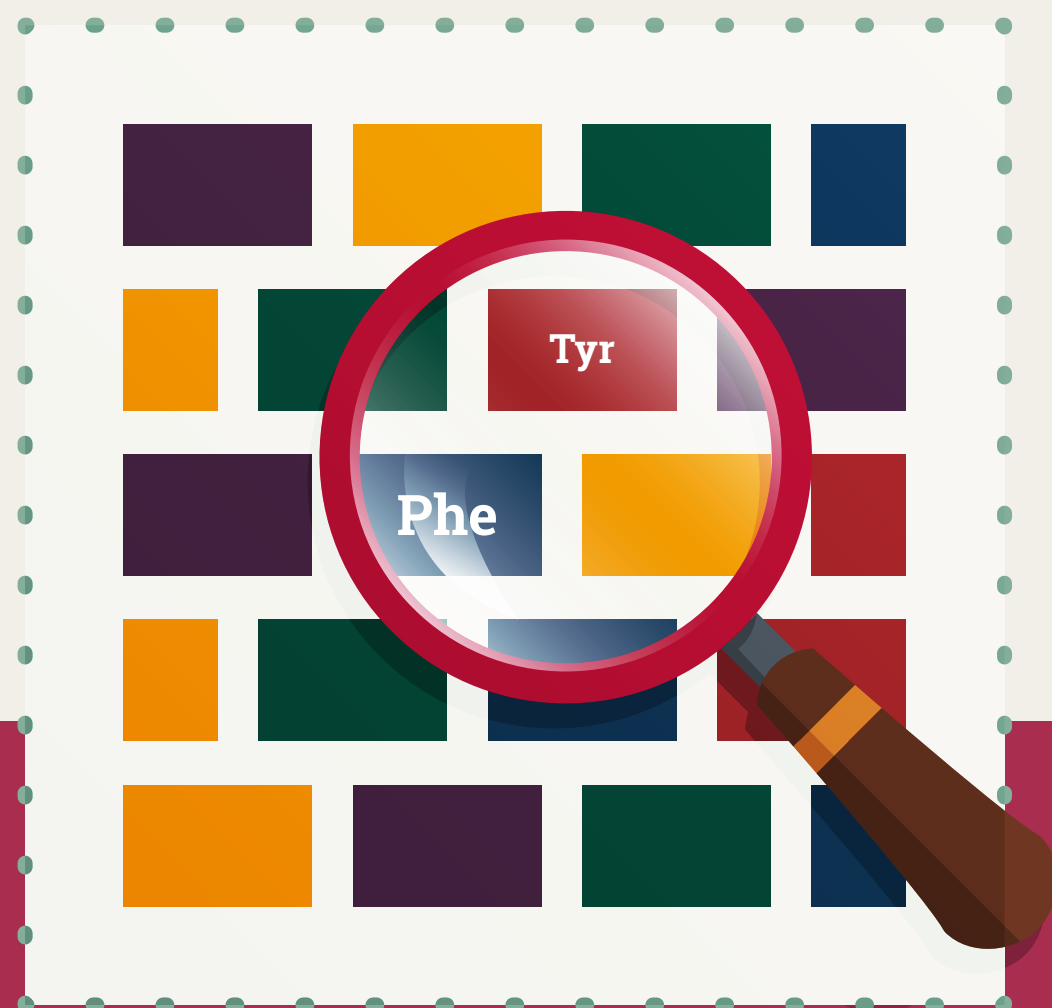

Az elfogyasztott fehérjét az emésztés során a szervezet kisebb darabokra (építőkövekre) bontja.

Ezeket a kisebb egységeket aminosavaknak nevezzük.

A fehérjék sok-sok építőköből állnak – ezek az aminosavak

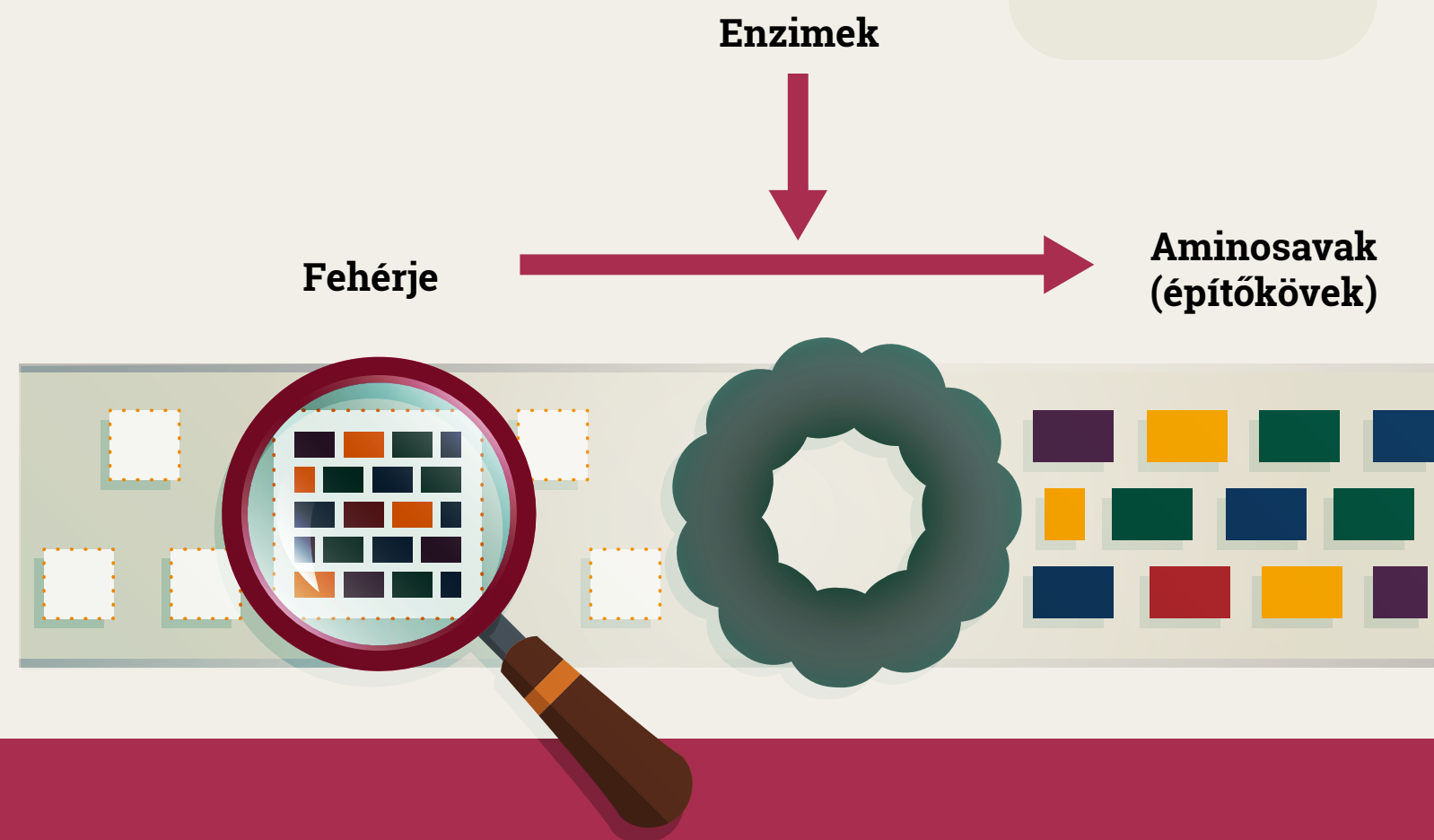
A fehérjék 20-féle aminosavból (építőköből) épülnek fel. Néhányat közülük muszáj ennivalóval bevinni a szervezetünkbe, mert nem tudjuk magunk előállítani őket. Ezek a nélkülözhetetlen, azaz esszenciális aminosavak.

A fenilalanin (Phe) és a tirozin (Tyr) is aminosavak.

A tirozinémiában ezt a két aminosavat nem tudja bontani a szervezet.

Mi történik normális esetben?

A fehérjék lebontása aminosavakra

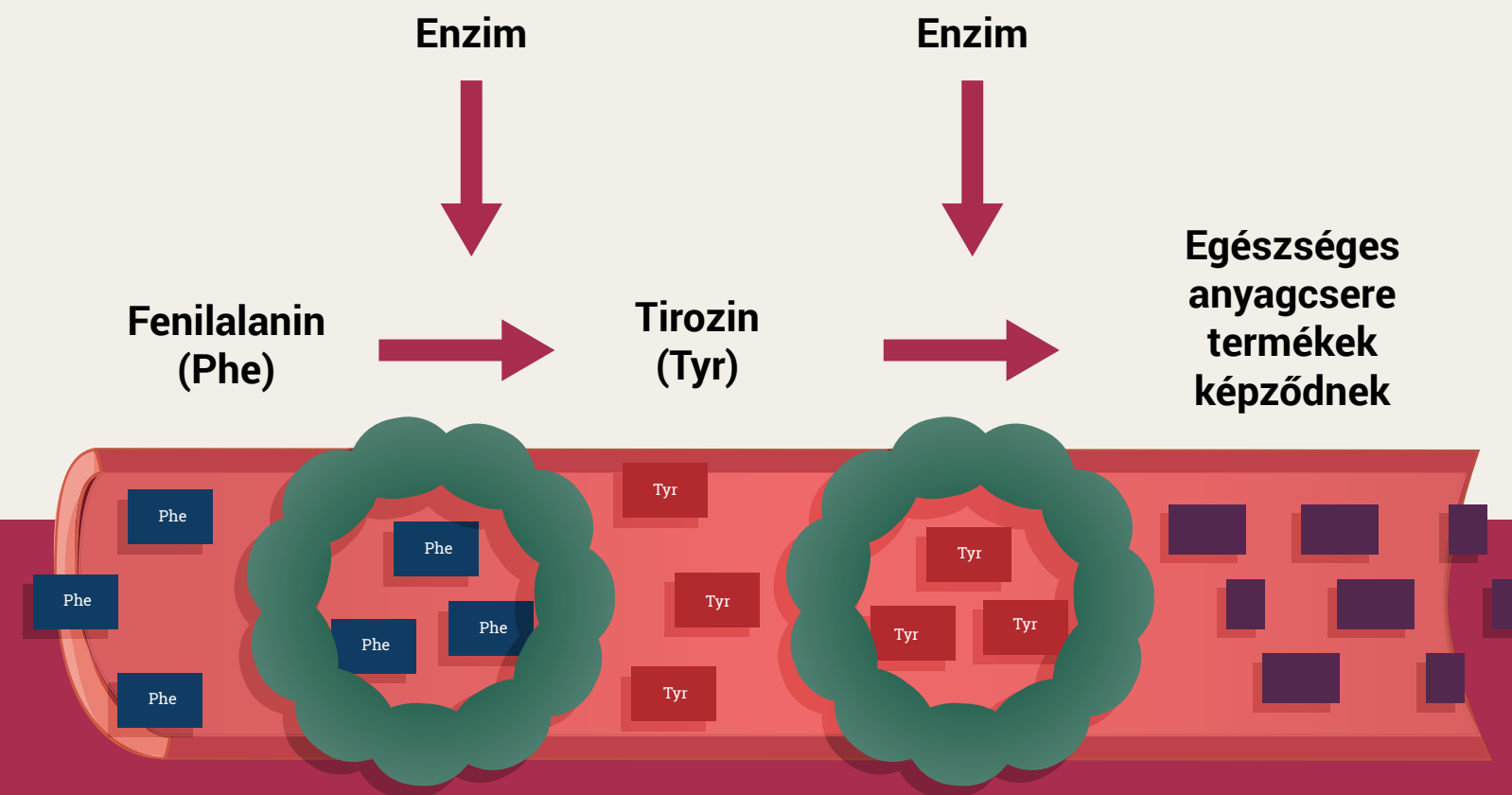
Az enzimek afféle kémiai olló módjára aminosavakra bontják a fehérjéket.

A szervezet ezeket az aminosavakat használja fel a növekedéshez, izomépítéshez és az egészség megőrzéséhez.

Egy nem tirozinémiás ember szervezetében a fenilalanin először tirozinná alakul, majd a tirozin bomlik tovább

Miért nem képes egy tirozinémiás ember megfelelően feldolgozni a fenilalanint és a tirozint?

A máj által termelt enzimek segítségével a tirozinból további fontos anyagcseretermékek képződnek

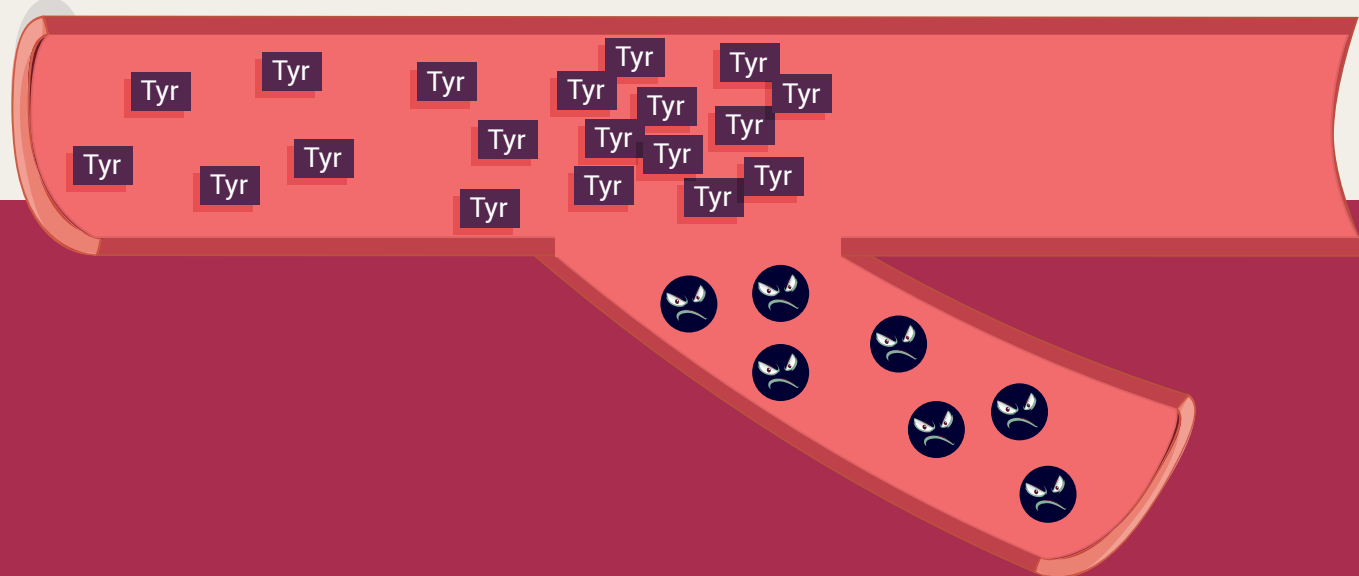
Egy tirozinémiás szervezetében a tirozin (Tyr) lebontása nem megfelelő

Tirozin

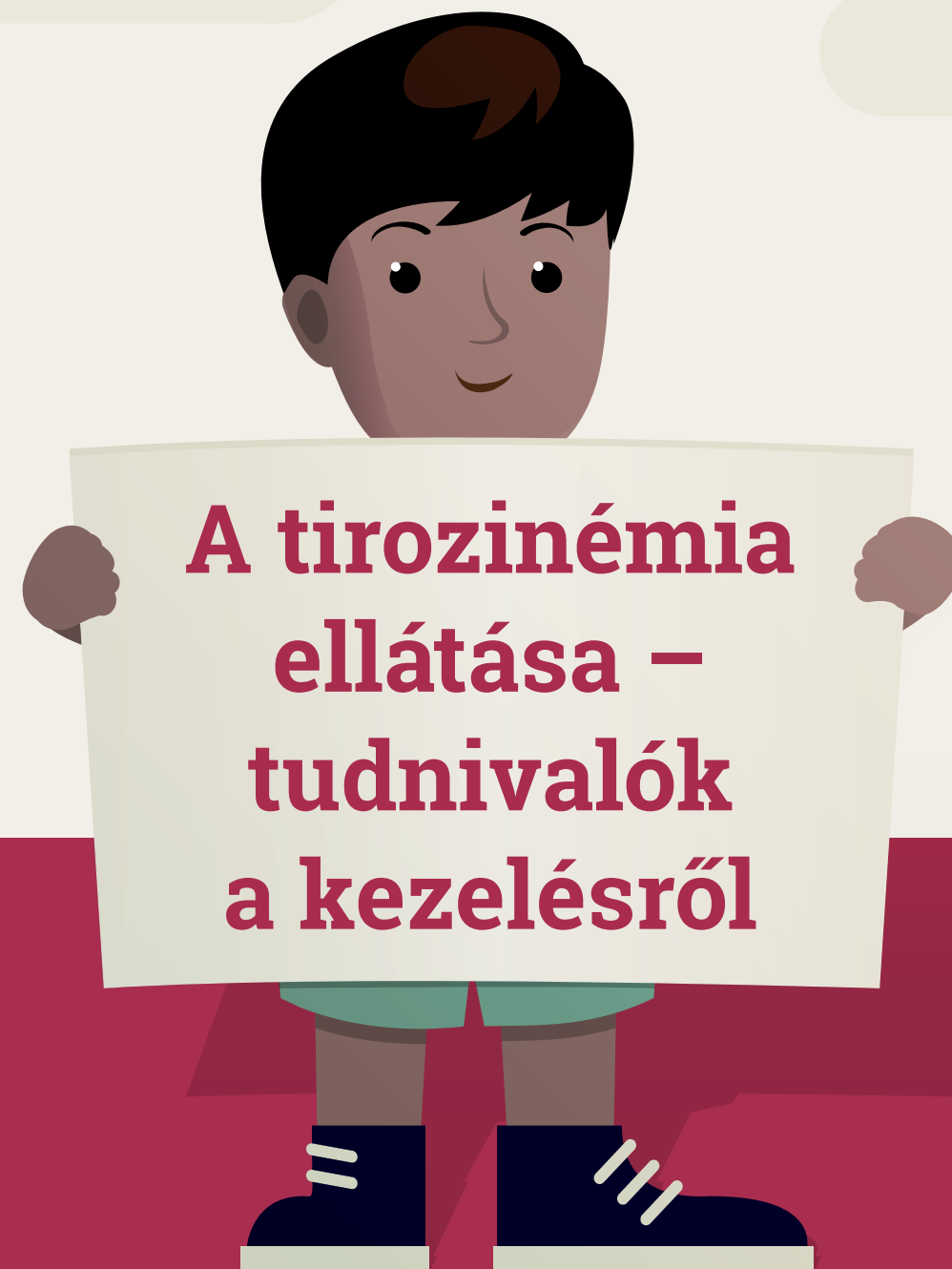
hibás enzim (FAH*) / enzimhiány

A tirozin és más káros termékek is felhalmozódnak
Mérgező anyagcsere termékek keletkeznek

A máj vagy nem képes a FAH enzimet előállítani, vagy hibásan működő enzim termelődik.

A felhalmozódó tirozin az idegrendszert, az egyéb keletkező káros termékek a májat- és a vesét károsítják. Ezeknek a mérgező anyagoknak a felhalmozódása idővel májtumorhoz vezethet.

A tirozinémia ellátása – tudnivalók a kezelésről

A kezelésnek két fontos része van:

1. fehérjeszegény diéta betartása
2. a nitizinon hatóanyag tartalmú gyógyszer rendszeres szedése

Normál étrend

Egy normál étrend a tirozinémiás ember számára túl sok fehérjét tartalmaz.

Nekik ezért különleges diétát kell tartaniuk.

A tirozinémiás diéta fehérje-, fenilalanin- és tirozin szegény

- A tirozin és a fenilalanin megtalálható minden fehérjét tartalmazó élelmiszerben, így pl. a húsban.
- A TIR-ben ezért minden fehérjetartalmú élelmiszer fogyasztását **korlátozni kell**.
- Ha kevesebb fehérjét fogyasztunk, a károsanyag-felhalmozódás is kisebb lesz a vérben.
- Mivel az esszenciális aminosavak nélkülözhetetlenek a növekedéshez, fejlődéshez és a szervezet működéséhez, fontos, hogy a TIR-es személy fogyasszon némi fehérjét, de ne olyan mennyiségben, ami már káros volna.

Jelzőlámparendszer

A tirozinémiások számára előírt fehérje- és fenilalanin-, illetve tirozin-szegény diétát a legjobban a jelzőlámparendszer szemlélteti

PIROS ÁLLJ!

Tiltott élelmiszerek

Túl sok fehérjét/fenilalanint/tirozint tartalmaz

SÁRGA Óvatosan!

Meghatározott mennyiségben fogyasztható élelmiszerek

Tartalmaz fehérjét/fenilalanint/tirozint

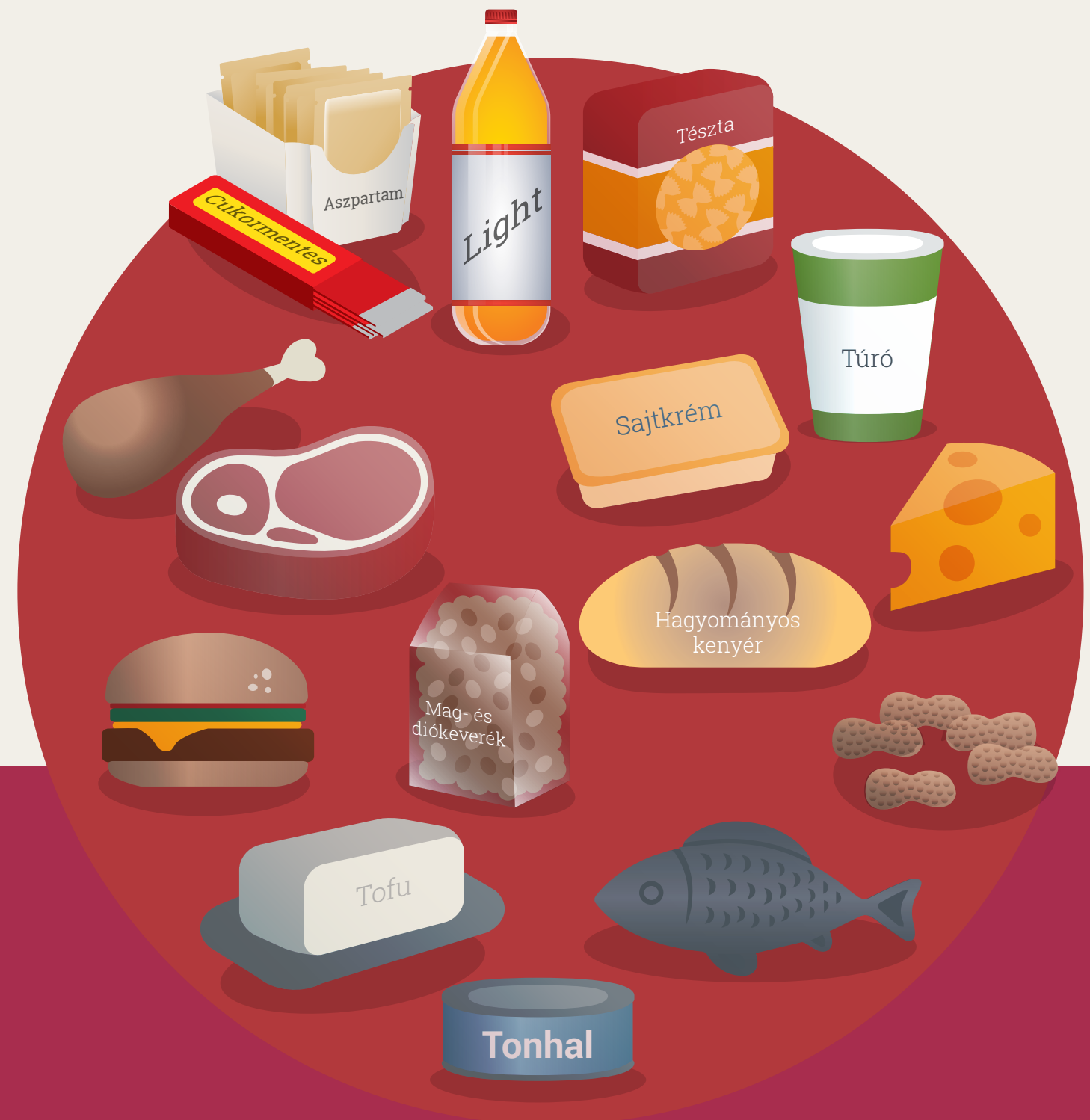
ZÖLD Szabad!

Korlátlanul fogyasztható élelmiszerek

Majdnem vagy teljesen fehérje/fenilalanin/tirozin-mentes

PIROS ÁLLJ!

Tiltott élelmiszerek, ezért nem fogyaszthatóak!

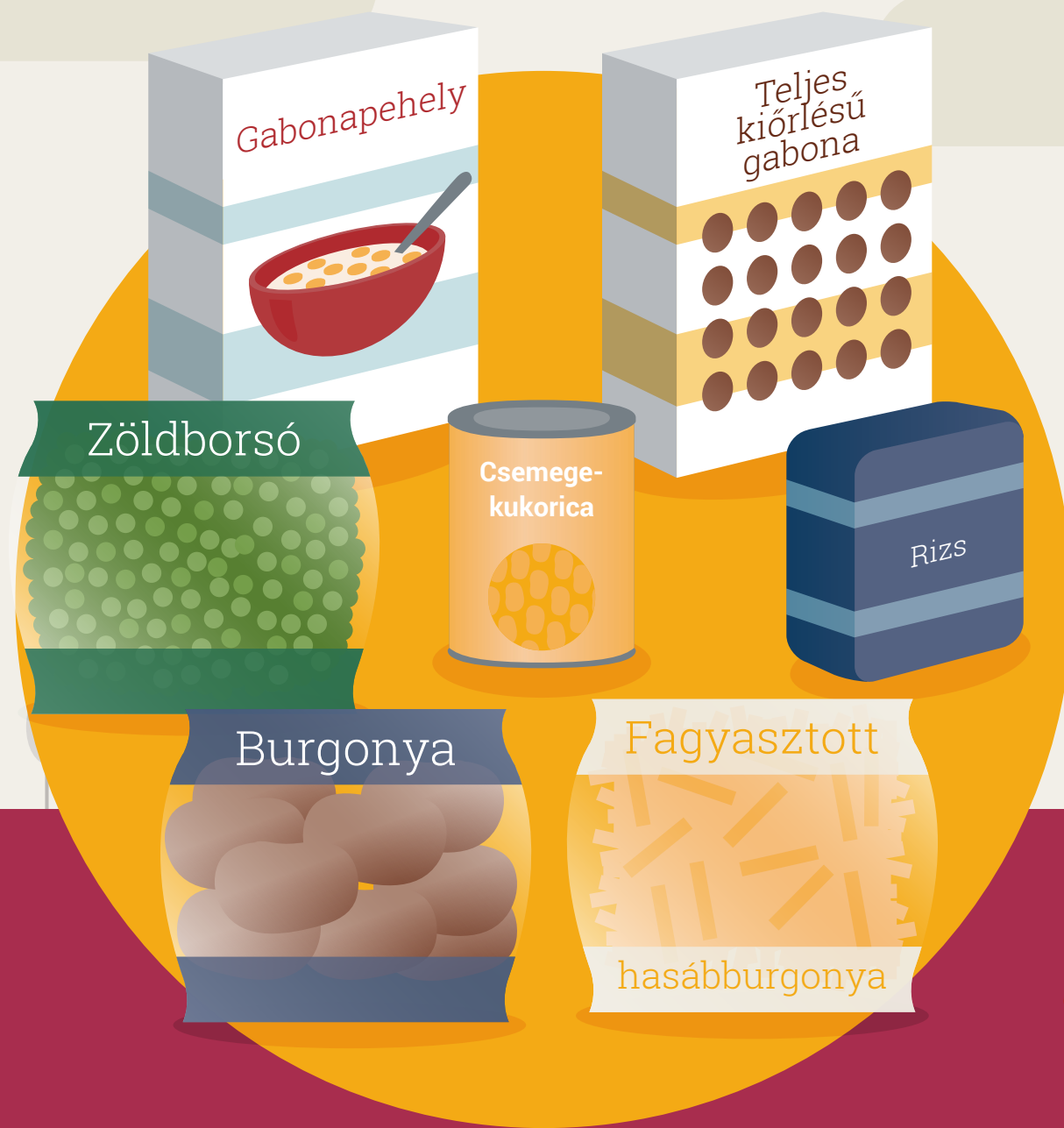
Ezek mind fehérjedús, vagyis magas fenilalanin/tirozintartalmú élelmiszerek, ezért nem fogyaszthatóak.

SÁRGA Óvatosan!

Meghatározott mennyiségben fogyasztható élelmiszerek

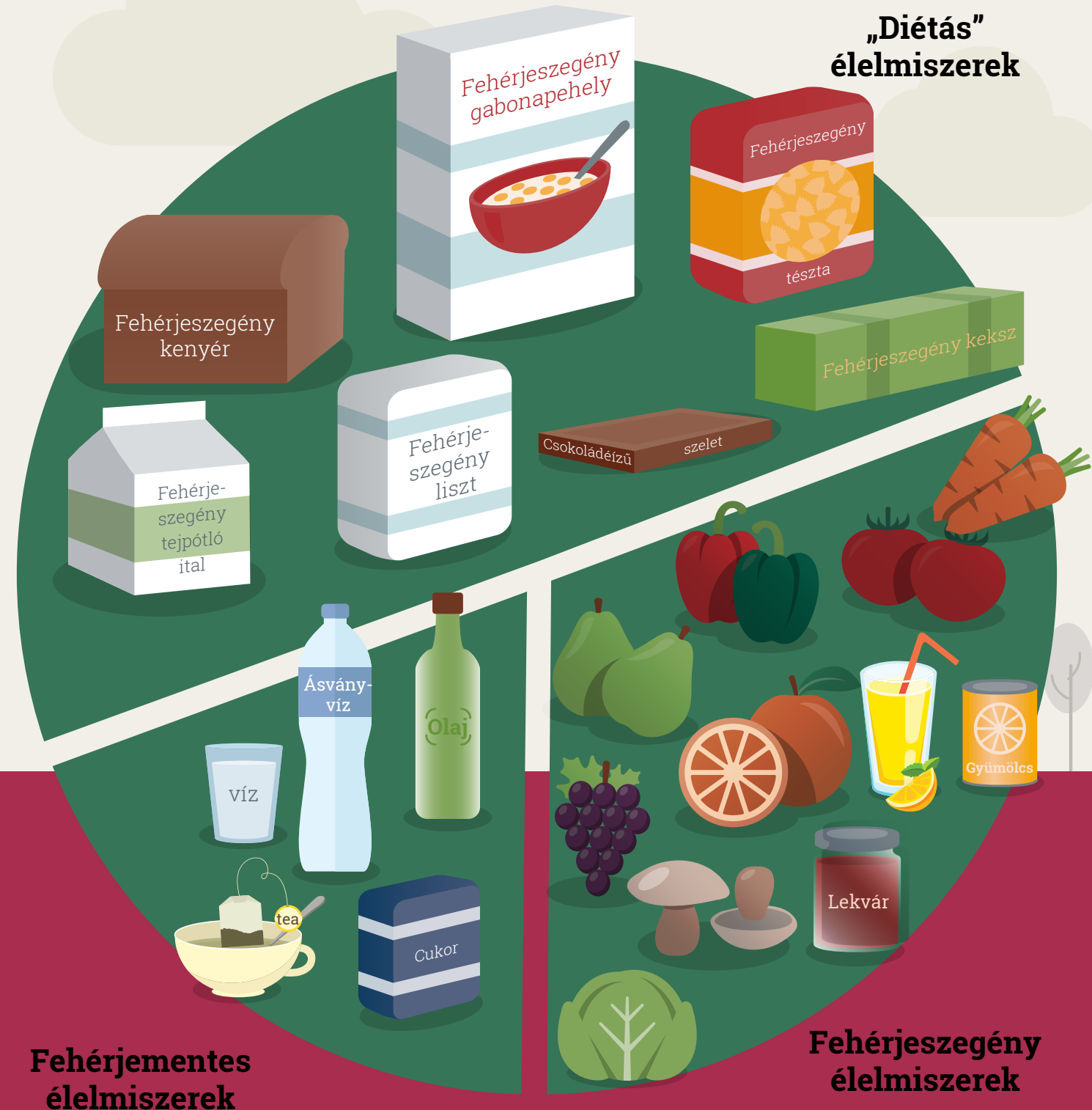
ZÖLD Szabad!

Korlátlanul fogyasztható élelmiszerek

Egyes élelmiszerek, mint például a fentiek, olyan mennyiségben tartalmazzak fehérjét, hogy csak kalkulálással fogyaszthatók.

Ezek az élelmiszerek a nap folyamán kis mennyiségben, számolva fogyasztva biztosítják, hogy a szervezet hozzájusson az esszenciális aminosavakhoz.

Fehérjementes élelmiszerek

Fehérjeszegény élelmiszerek

Ezek az élelmiszerek vagy eleve fehérjeszegények, vagy kifejezetten csökkentett fehérjetartalommal készültek, ezért szükség szerint fogyaszthatóak.

A cartoon illustration of a young girl with long brown hair, wearing a green shirt and dark shoes, holding a large white sign. The sign has the text 'Mi az a fehérje-pótló?' written on it in a bold, dark red font. The background features a light blue sky with stylized clouds and a dark red ground with small trees.

Mi az a fehérje-pótló?

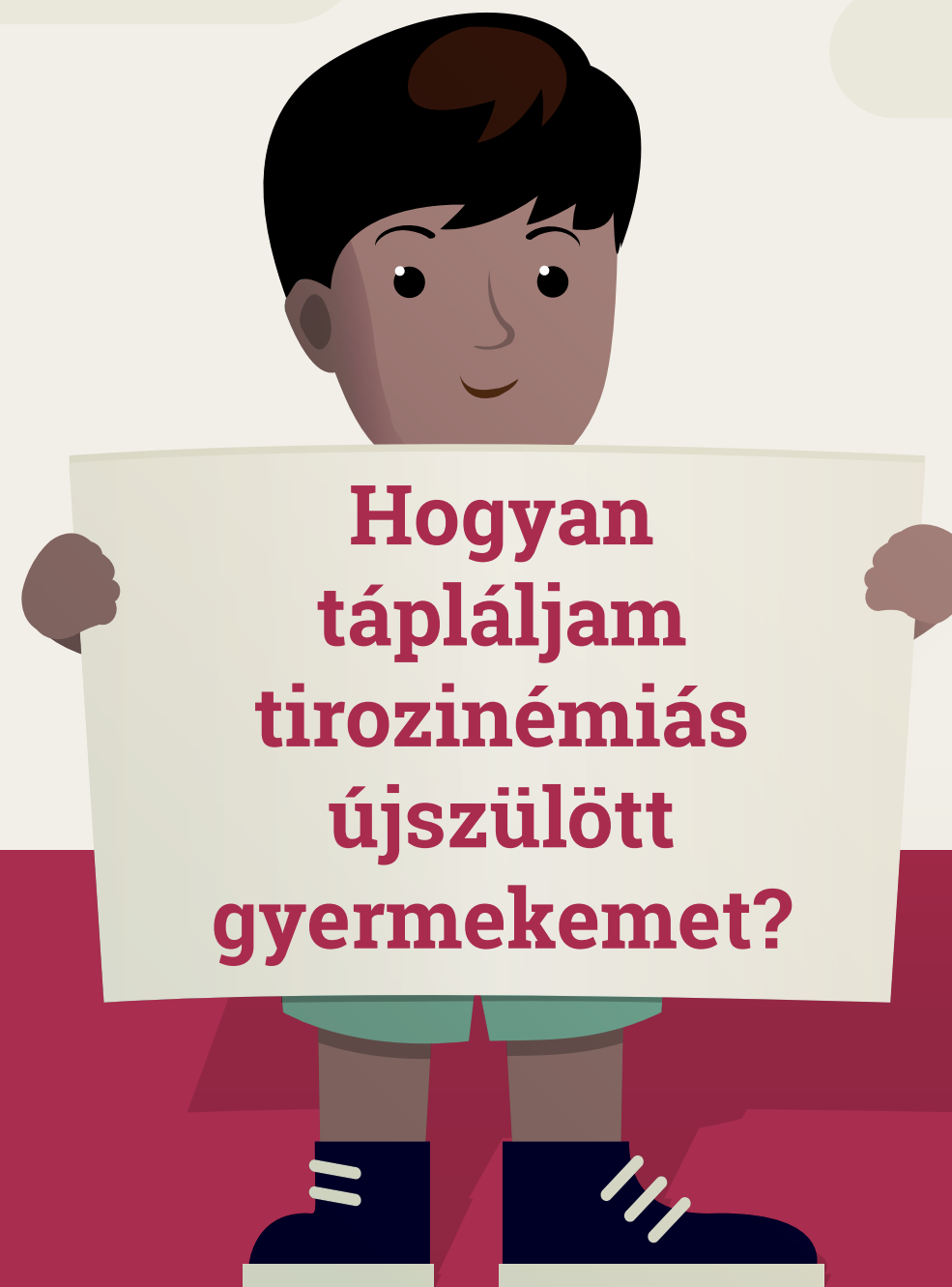
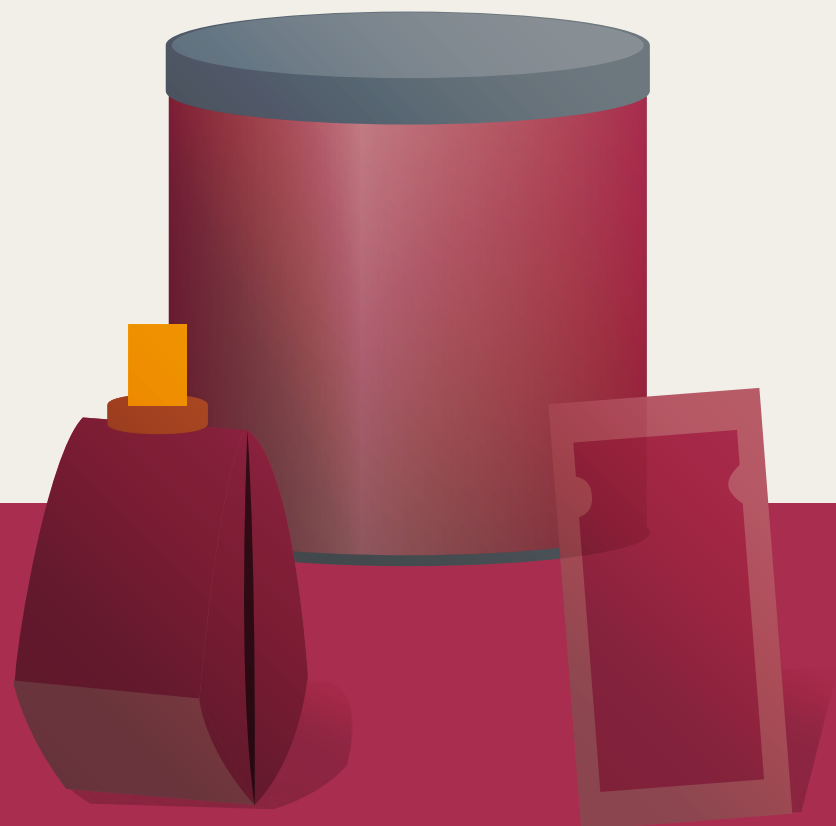
Miért kell a tirozinémiásoknak fehérjepótlót szedniük?

- A fehérjepótló egy speciális gyógyászati célra szánt élelmiszer.
- A tirozinémiásoknak készített fehérjepótló NEM tartalmaz fenilalanint és tirozint.
- A fehérjeszegény diéta miatt a tirozinémiásoknak a fehérjepótló fogyasztása létfontosságú, mert megvan benne az összes többi aminosav, amelyekre a szervezetnek szüksége van.
- Vitaminokat, ásványi anyagokat és más fontos tápanyagokat is tartalmaz.
- A fehérjepótlót mindennap, a nap folyamán egyenletesen elosztva kell fogyasztani.

Fehérjepótlók

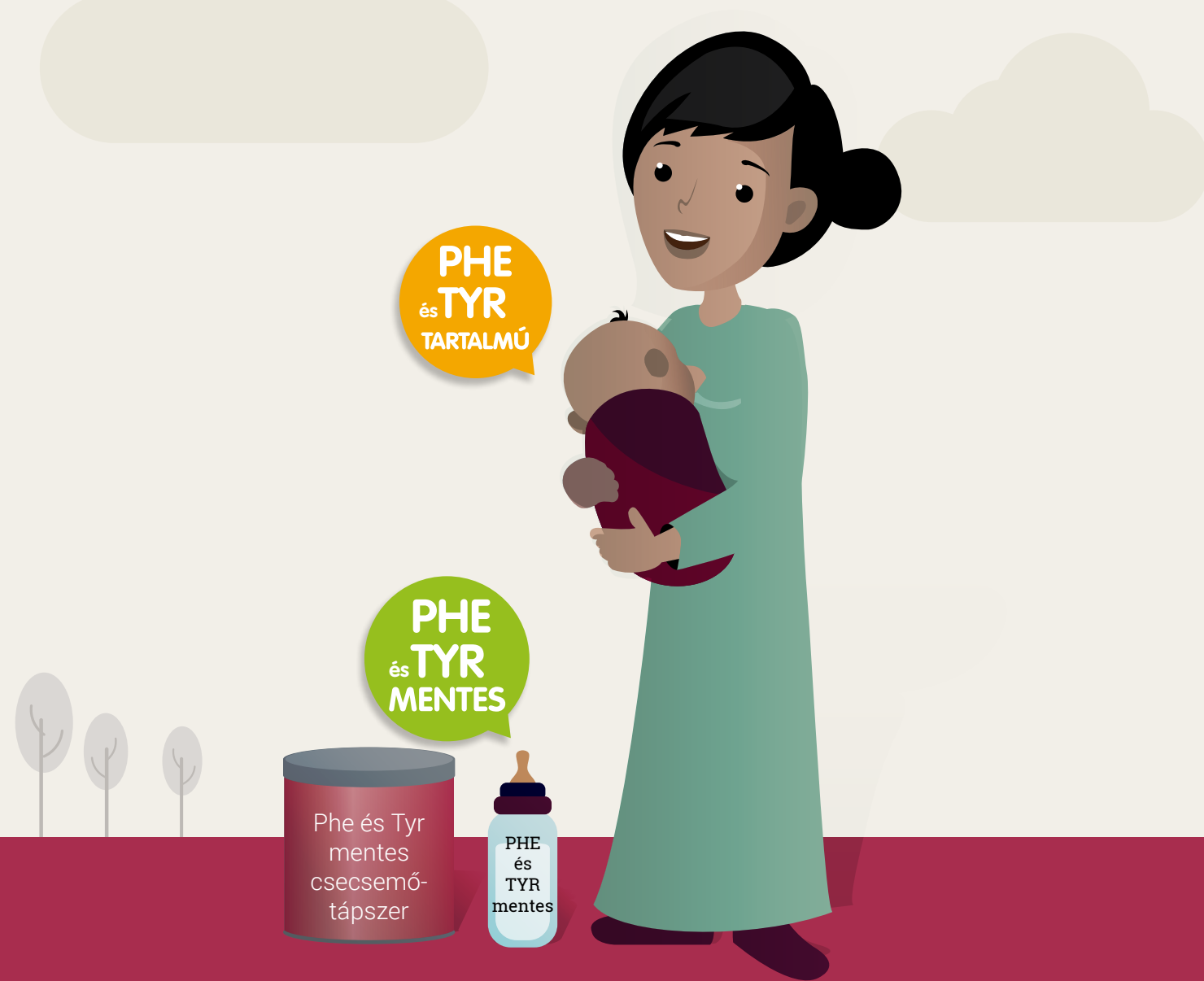
A fehérjepótlók különféle formában
(pl. ital és por) elérhetők.

Kérje dietetikus tanácsát arról, hogy melyik a legjobb
fehérjepótló az Ön gyermeke számára az adott életkorban.

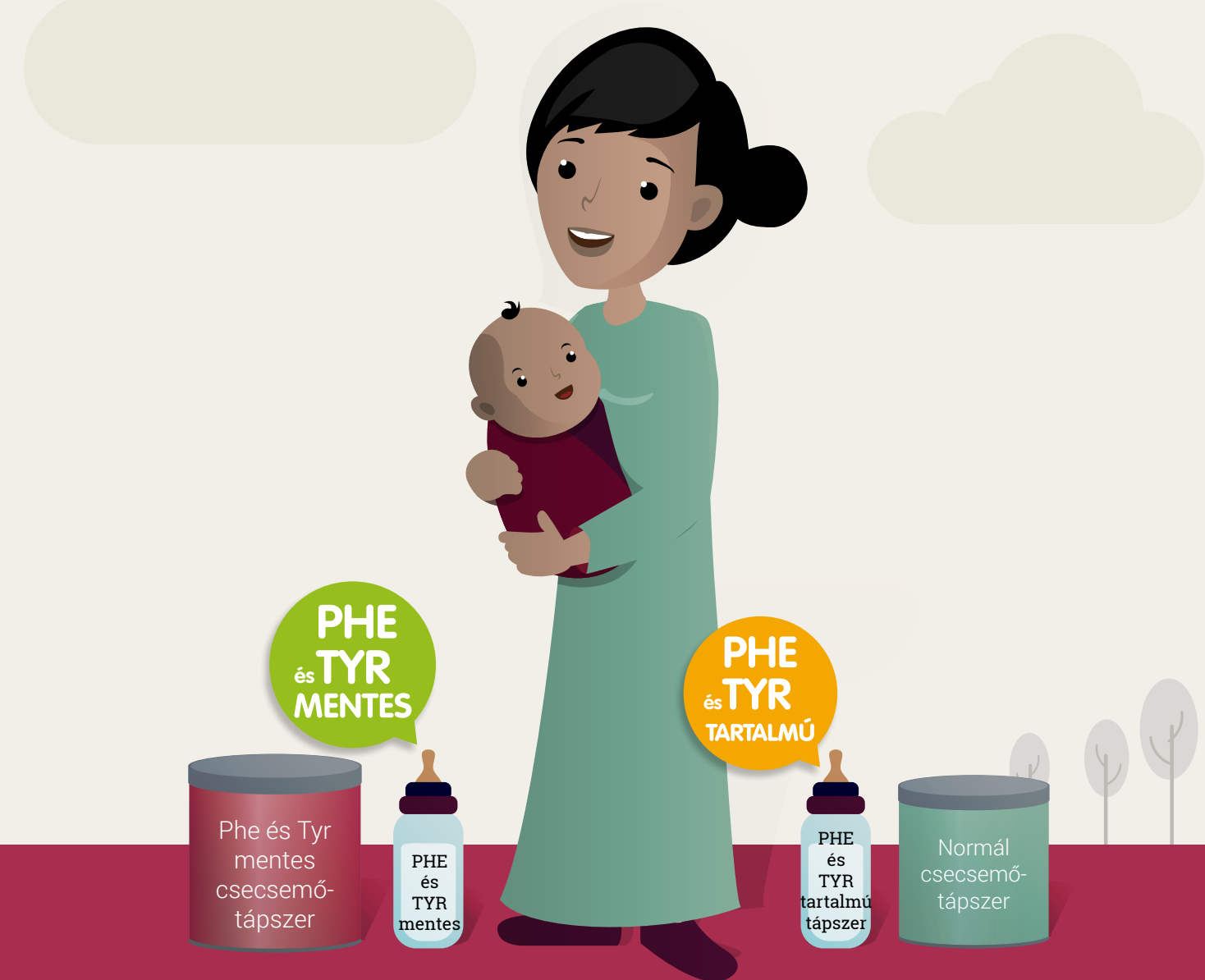
Csecsemők: szoptatás

1. lépés: Ha az Ön gyermekénél tirozinémiát diagnosztizáltak, a dietetikus különleges Phe-és Tyr-mentes tápszert ír elő. Amíg a Tyr-szintje vissza nem áll a normál szintre (ez általában néhány napon belül megtörténik), addig CSAK ezt fogyaszthatja.

2. lépés: Amikor sikerült beállítani a Tyr-szintet, akkor már kaphat anyatejet is. Az anyatej és a Phe- és Tyr-mentes tápszer mennyiségét a dietetikus határozza meg. Ilyenkor az anyatej biztosítja az egészséges növekedéshez létfontosságú Phe-és Tyr-t. Viszont a baba nem szoptatható igény szerint.

Csecsemők: tápszeres táplálással

1. lépés: A diagnózis felállítása után a dietetikus különleges fenilalanin- és tirozinmentes tápszert ír elő a gyermeknek, amelyet addig kell fogyasztania, amíg a tirozin-szintje vissza nem áll a normál szintre (ez általában néhány napon belül megtörténik).

2. lépés: Amikor sikerült beállítani a tirozin szintet, akkor már kaphat normál tápszert is, ezzel biztosítva az egészséges növekedéshez létfontosságú fenilalanin- és tirozinmennyiséget.

Mikor kezdje a hozzátáplálást?*

A szilárd ételek bevezetésével kapcsolatban a dietetikus tanácsa a mérvadó, de nagyjából ugyanakkor kezdjük a hozzátáplálást, mint a nem TIR-es csecsemők esetében. Az első szilárd ételek fehérjementes vagy fehérjeszegény élelmiszerek legyenek.

Fontos, hogy az Ön gyermekénél egészséges étkezési szokások alakuljanak ki, és közben változatos friss élelmiszerekhez jusson.

Hozzátáplálás

Ugyanebben az időszakban lehet megkezdeni a fehérjepótló alkalmazását. Kérje erről is dietetikusa tanácsát.

* A hozzátáplálás a csecsemő igényeitől függően valamivel 6 hónapos kor előtt is megkezdhető, de 17 hetesnél fiatalabb korban semmiképpen nem ajánlott.

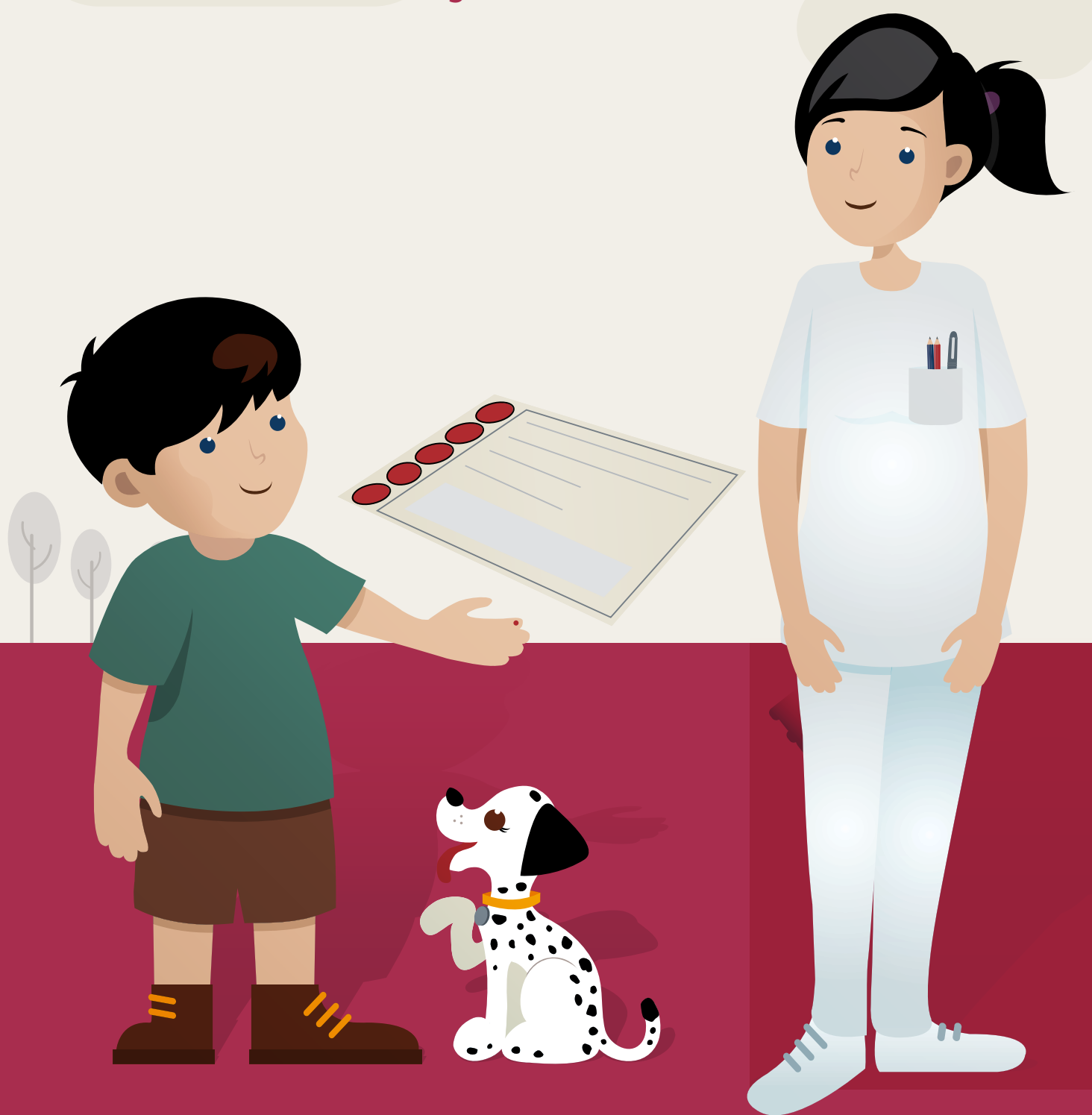
7–12 hónap

Ebben az időszakban bátorítsa gyermekét arra, hogy továbblépjen a darabosabb textúrával rendelkező ételek és csipegethető falatkák felé. Idővel az esszenciális aminosav szükségletét egyre nagyobb részben a sárga jelzőlámpájú, ún. meghatározott mennyiségben fogyasztható élelmiszerekből (pl. burgonya vagy engedélyezett gabonatermékek) fogja fedezni. Az esszenciális aminosav szükségletnek egyre kisebb részét adja majd az anyatej vagy a tápszer.

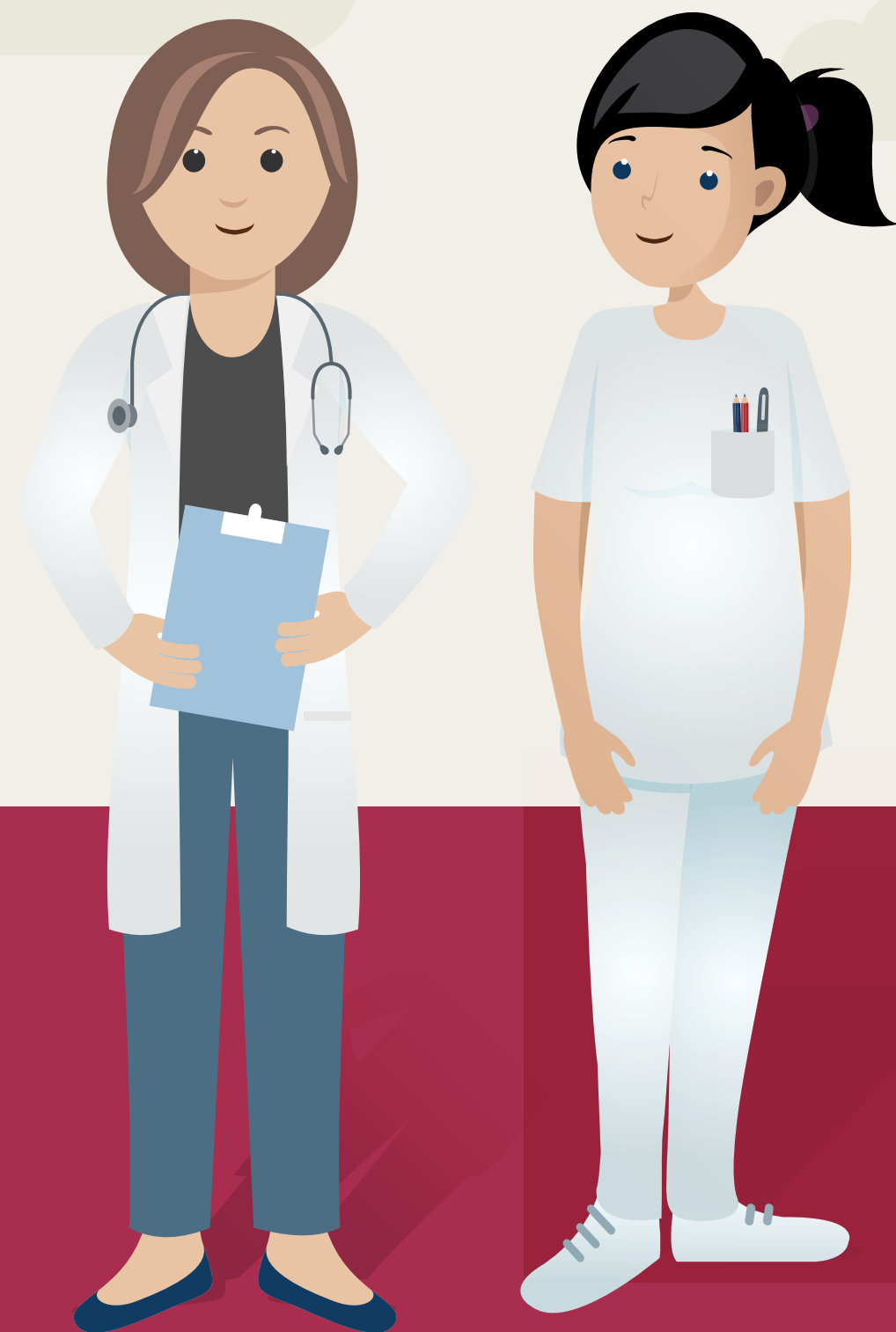

Az étrend nagy részét továbbra is a fenilalanin- és tirozinmentes élelmiszerek adják. Szintén folytatódik a gyermek fokozatos átszoktatása a fenilalanin- és tirozinmentes csecsemőtápszerről a 6 hónapos kortól használandó fehérjepótlóra.

A fenilalanin- és tirozinszinteket a rendszeresen küldött szűrőpapíros mintából határozzák meg a Gondozó Központban, melynek eredményéről tájékoztatást kap. Az eredmények feldolgozása után a dietetikus felveszi Önnel a kapcsolatot, és megbeszéli a gyermeke étrendjében esetleg szükséges változtatásokat.

Az Ön gyermekét gondozóorvosa rendszeresen megvizsgálja és vérvétellel meggyőződik arról, hogy a fehérje-, a fenilalanin- és a tirozinszintje megfelelő-e. Ez rendkívül fontos annak érdekében, hogy az étrendjében ne legyen se túl sok, se túl kevés fenilalanin és a tirozin.

Gyermekek / Tizenévesek

Miközben gyermeke felcseperedik, mindvégig fehérje-, fenilalanin- és tirozinszegény étrendet kell követnie és fehérjepótlót kell fogyasztania. Ön, a gyermeke és a dietetikus közösen választhatják ki a gyermek életkorának és ízlésének legmegfelelőbb fehérjepótlót.

Felnőttek

A dietetikusuk segítségével az adott élethelyzetükhöz és életmódjukhoz legjobban illeszkedő fehérjepótlót válasszák.

Tápanyagtáblázat

GYÜMÖLCSÖK						
Élelmiszer 100 g	Phe (mg)	Fehérje (g)	Szénhidrát (g)	Zsír (g)	Energia	
					KJ	Kcal
alma	9	0,3	12,4	0,4	229	55
alma aszalt	42	1,4	60,8	1,6	1104	264
ananász	14	0,5	13,1	0,2	233	56
ananászkonzerv	11	0,4	20,2	0,2	352	84
avokádó	111	1,9	0,4	23,5	953	228
áfonya fekete	16	0,6	7,4	0,6	156	37
áfonya vörös	8	0,6	7,4	0,6	156	36
áfonya vörös konzerv	14	0,5	44,4	0,3	765	183
banán	34	1,2	21,4	0,2	384	92
banán szárított	145	3,5	61	0,6	1178	281
birsalma	11	0,4	8,3	0,5	165	40
bodza	68	2,5	7,4	1,7	166	40
citrom	25	0,7	8,1	0,6	170	41
cseresznye	16	0,9	14,2	0,3	265	63
cseresznyekonzerv	19	0,7	19,5	0,2	344	82
csipkebogyó	153	3,6	8	1,3	208	50
csipkebogyó íz	18	0,5	58	0,6	1010	242
datolya aszalt	51	1,9	66,3	0,5	1161	278
egres	22	0,8	8,5	0,2	161	39
eper (fa)	14	0,4	11,3	0,3	200	48
füge	35	1,3	12,9	0,5	257	61
füge aszalt	94	3,5	54	1,3	1013	242
görögdinnye	16	0,6	8,3	0,2	156	37
gránátalma	19	0,7	16,7	0,6	314	75
grapefruit	10	0,6	9	0,2	166	40
guave	24	0,9	6,7	0,5	146	35
kajszibarack	32	0,9	9,9	0,1	207	49
kajszibarack aszalt	133	5	55,7	0,5	1035	247
kajszibarackkonzerv	13	0,5	18	0,1	315	75
kakigyümölcs	16	0,6	16	0,3	290	69
kivi	27	1	10,8	0,6	221	53
körte	14	0,5	12,7	0,3	231	55
körte aszalt	88	2,6	60,1	1,6	1179	282
körtekonzerv	8	0,3	18,7	0,1	322	77
lichi	24	0,9	17	0,3	311	74
málna	35	1,3	6,9	0,3	149	36
málnakonzerv	19	0,7	0,2	0,3	359	86
mandarin	25	0,7	9,9	0,3	194	46
mandarinkonzerv	14	0,4	18,8	0,2	351	84
mangó	16	0,6	12,8	0,5	242	58
mazsola	47	2,5	66,2	0,6	1170	280
meggy	24	0,9	11,7	0,5	230	55
narancs	20	1	9,2	0,2	178	43
naspolya	22	0,6	12	1,1	221	53
nektarin	20	0,8	13,3	0,1	252	60
őszibarack	18	0,8	9,4	0,1	175	42
őszibarackkonzerv	9	0,4	18,5	0	285	68
őszibarack szárított	68	3	57,4	0,6	1033	247
papaya	14	0,5	2,4	0,1	52	12
rebarbaba	16	0,6	1,9	0,1	60	14
ribiszke fehér	24	0,9	9,2	0	169	40
ribiszke fekete	35	1,3	10	0,2	196	47
ribiszke vörös	30	1,1	7,4	0,2	151	36
ringló	22	0,8	13,5	0	239	57
sárgabarack íz	18	0,5	68	0,5	1182	283
sárgadinnye	24	0,9	12,4	0,1	226	54
szamóca	25	0,8	6,5	0,4	137	33
szilva	16	0,6	11,4	0,2	207	50
szilva íz	47	1,3	54	1,8	977	234
szilvakonzerv	13	0,5	18,1	0,1	315	75
szilva szárított	61	2,3	53,2	0,6	952	227
szőlő	19	0,7	16,1	0,3	292	70
vörösszilva	29	0,8	10,2	0,9	192	46

Zöldségek						
Élelmiszer 100 g	Phe (mg)	Fehérje (g)	Szénhidrát (g)	Zsír (g)	Energia KJ	Kcal
articsóka	84	2,4	2,9	0,1	91	22
bambusz hajtás	88	2,6	3,5	0,3	124	30
bimbós kel	150	4,5	3,8	0,3	146	35
brokkoli	120	3,3	2,8	0,2	107	26
burgonya	100	2	15,4	0,1	294	70
cékla	47	1,3	5,9	0,1	126	30
cikóriasaláta	47	1,3	2,3	0,2	66	16
cukkini	56	1,6	2	0,4	75	18
csicsóka	110	2,4	12,1	0,4	130	31
endívia	63	1,8	0,3	0,3	40	10
édesburgonya	75	1,6	20,1	0,1	756	86
édesskemény	84	2,4	2,8	0,3	97	23
fejes saláta	54	1,3	1,1	0,2	47	11
fekete retek	49	1,4	1,6	0,2	66	16
fokhagyma	214	6,1	28,4	0,4	575	137
jégsaláta	45	1	1,6	0,1	54	13
karalábé	45	1,9	3,9	0,2	99	24
karfiol	77	2,5	2,5	0,1	92	22
káposzta fejes	30	1,4	4,6	0,2	106	25
káposzta vörös	32	1,5	3,5	0,2	89	21
kelkáposzta	120	3	2,4	0,3	101	24
kertizsázsa	147	4,2	1,8	0,4	150	36
kínai kel	47	1,2	1,3	1,4	53	13
kukorica	200	1,2	15,8	0,3	374	89
kukoricakonzerv	200	3,3	15,8	1,2	374	89
lencse	1400	3,3	52	1,2	1361	325
mángold	70	23,5	0,7	1,4	56	13
olívabogyó	49	2,1	1,8	0,3	593	142
padlizsán	54	1,4	2,7	13,9	71	17
paradicsom	24	1,2	3,5	0,2	81	19
paradicsompaprika	43	1,2	4,7	0,2	117	28
pattiszon	54	1,2	4,6	0,3	104	25
petrezselyemgyökér	68	1,2	5,4	0,2	155	37
petrezselyemzöld	154	2,9	1,3	0,5	105	25
póréhagyma	77	4,4	3,2	0,4	102	24
reték	39	2,2	2,2	0,3	59	14
reték jégcsap	39	1,1	1,9	0,1	54	13
sárgarépa	31	1,1	4,9	0,2	106	25
savanyúkáposzta	32	1,5	2,4	0,3	76	18
snidling	126	3,6	1,6	0,7	112	27
sóska	86	2,4	2,3	0,5	96	23
spárga	60	1,9	2,2	0,1	72	17
spenót	110	2,5	0,6	0,3	61	15
sütőtök	54	1,5	16,5	0,6	321	77
szárazbab fehér	1400	21,3	47,8	1,6	1259	301
szójacsíra	240	6	5,5	1,4	265	63
torma	45	2,8	12,4	0,3	262	63
tök	29	1,1	4,8	0,1	102	24
uborka	14	0,6	2,1	0,2	52	12
vizitorma	58	1,6	2	0,3	71	17
vöröshagyma	35	1,3	5,8	0,3	126	30
zeller	47	1,6	2,3	0,3	75	18
zöldbab	73	2,4	5,3	0,2	142	34
zöldborsó	400	6,6	12,6	0,5	351	84
zöldpaprika	54	1,2	3,2	0,3	85	20

GOMBÁK						
Élelmiszer 100 g	Phe (mg)	Fehérje (g)	Szénhidrát (g)	Zsír (g)	Energia KJ	Kcal
csiperke	101	2,8	2,9	0,2	100	24
kucsmagomba	60	1,7	0	0,3	38	9
laskagomba	68	1,9	6	0,7	175	42
róka-gomba	89	1,5	0,2	0,5	46	11
sampion	74	2,7	0,7	0,2	64	15
szarvasgomba	190	5,5	0	0,5	107	25
tinorú	63	2,5	7,3	0,6	63	15

OLAJOS MAGVAK						
Élelmiszer 100 g	Phe (mg)	Fehérje (g)	Szénhidrát (g)	Zsír (g)	Energia KJ	Kcal
dió	660	14,4	12,1	62,5	2903	694
földimogyoró	1540	25,3	12,2	48,1	2545	608
földimogyoró pirított	1540	25,6	13,4	49,4	2624	627
kókuszdió	180	3,9	4,8	36,5	1574	376
kókusztejsz	14	0,3	1,4	0,4	43	10
lenmag	1244	24,4	0	30,9	1657	396
mák	1100	20,02	4,2	42,2	2088	499
mandula	1160	18,7	9,1	54,1	2606	623
mogyoró	510	12	11,4	61,6	2810	672
mustármag	1025	25	28,4	28,8	2018	482
napraforgómag	1260	22	12,3	49	2531	605
pisztácia	898	17,6	15,7	51,6	2598	621
szelídgesztenye	122	2,9	37	2	783	187
szezám-mag	1250	17,7	10,2	50,4	2470	590
tökmag	1247	29	11	47	2562	612

ADALÉKANYAGOK						
Élelmiszer 100 g	Phe (mg)	Fehérje (g)	Szénhidrát (g)	Zsír (g)	Energia KJ	Kcal
élesztő friss	550	14,4	0,5	1,5	310	75
élesztő szárított	1800	46,2	3	5,2	1030	245
instant kávé	300	12	8,2	0	401	96
kakaópor	462	14	45,8	11,7	1519	363
sütőpor	0	0,1	22,3	0	379	89
vaníliás cukor	0	0	98	0	1666	392
zselatin	1980	84,2	0	0,1	1420	339
zselatin lap	2116	90	0	0	1530	360

KENYÉRREVALÓK, ÍZESÍTŐK						
Élelmiszer 100 g	Phe (mg)	Fehérje (g)	Szénhidrát (g)	Zsír (g)	Energia KJ	Kcal
chilli szósz	55	2,2	15,9	10,6	711	168
cukkinikrém	50	1,3	9	5,5	380	91
karfiolkrém	50	1,5	7	6,5	385	92
ketchup	50	2	24,3	0,3	455	109
lecsó natúr	32	0,9	4,9	0,2	104	25
majonéz	78	1,6	1,1	81,5	3143	744
mustár	332	8,1	6,1	12,2	705	167
sűrített paradicsom	83	2,3	9	0,5	209	50
tyúkhúsleves kocka	0	0	5,2	5,6	296	71
vadas pástétom	40	1	8	10	527	126

TOJÁS						
Élelmiszer 100 g	Phe (mg)	Fehérje (g)	Szénhidrát (g)	Zsír (g)	Energia KJ	Kcal
tojásfehérje	760	11,1	0,7	0,2	229	55
tojásfehérje 1 db	243	3,6	0,2	0	73	17
tojáspótló por 1 db	14	0,3	6,1	1,5	167	40
tojássárgája	790	16,1	0,3	31,9	1576	377
tojássárgája 1 db	142	2,9	0	5,7	284	68

ZSIRADÉKOK						
Élelmiszer 100 g	Phe (mg)	Fehérje (g)	Szénhidrát (g)	Zsír (g)	Energia KJ	Kcal
Flora soft margarin	0	0,1	0	80	3040	720
kakaóvaj	0	0	0	99,5	3872	925
libazsír	0	0	0	99,5	3955	945
margarin	26	0,5	0,4	84	3173	760
napraforgóolaj	0	0	0	99	3760	890
sertészsír	0	0,1	0	99,7	3965	948
vaj	36	0,7	0	83,2	3232	773

GABONAFÉLÉK, LISZTESÁRUK						
Élelmiszer 100 g	Phe (mg)	Fehérje (g)	Szénhidrát (g)	Zsír (g)	Energia KJ	Kcal
burgonyakeményítő	30	0,6	83,4	0,1	1507	361
búzadara	441	9,4	73,4	1	1419	340
búzakeményítő	20	0,4	86,8	0,4	0,1	1532
búzaliszt	658	14	1,8	67,4	1428	342
fehérkenyér	420	7,6	47,8	7,6	992	237
háztartási keksz	418	7,6	74,7	7,6	1822	435
kukoricakeményítő	15	0,3	86,5	0,3	1532	367
kukoricapehely	430	7,2	79,7	7,2	1492	357
rizs	390	6,8	77,7	6,8	1455	348
rizs főtt	115	2	19,5	2	370	88
rizskeményítő	38	0,8	85	0,8	1507	361
rozskenyér	350	6,2	47,6	6,2	953	228
zsemle	440	8,3	49,6	8,3	1062	254

HÚSOK, HÚSKÉSZÍTMÉNYEK						
Élelmiszer 100 g	Phe (mg)	Fehérje (g)	Szénhidrát (g)	Zsír (g)	Energia KJ	Kcal
csirkehús	940	20,6	0	5,6	602	144
kolbász	775	15,5	0,3	25,4	1219	292
májashurka	560	12,4	0	41,2	1866	446
parizer	595	11,9	0,2	18,2	885	212
sertéshús	1065	20,3	0,4	6,8	601	144
sertésmáj	975	19,5	2,5	5,3	568	136
szalámi	650	17,8	0	49,7	2303	550
szalonna	450	9	0	73	2893	693
virslí	625	12,5	0,2	20	964	231

TEJ, TEJTERMÉKEK						
Élelmiszer 100 g	Phe (mg)	Fehérje (g)	Szénhidrát (g)	Zsír (g)	Energia KJ	Kcal
camembert sajt	960	17,9	0	34	1645	393
joghurt 1,5 %-os	190	3,6	5,6	1,5	221	53
joghurt 3,5 %-os	210	3,9	15,5	3,5	432	103
kávetejszín 15%-os	219	4,3	6,2	15	749	177
kefir 3,5%-os	170	303	4,8	3,5	277	66
krémsajt	143	2,8	3,1	26,2	1081	259
mascarpone	397	7,6	0	47	1894	453
női tej	54	1,1	7,1	4	295	71
sovány tejpor	1700	35	52,7	1	1564	374
tehéntej 1,5 %-os	180	3,4	4,8	1,5	204	49
tehéntej 3,5 %-os	170	3,3	4,8	3,5	279	67
tejföl	168	3,3	3,9	16	722	173
tejszín 30%-os	120	2,4	3,3	30	1325	317
trappista sajt	1910	35,6	0	25,8	1655	396

ITALOK						
Élelmiszer 100 g	Phe (mg)	Fehérje (g)	Szénhidrát (g)	Zsír (g)	Energia KJ	Kcal
almabor	0	0	0	0	192	46
almalé	2	0,1	11,8	0	199	47
ananászlé	11	0,4	12,1	0,1	213	51
bor vörös, fehér	2	0,1	3,5	0	324	74
céklalé	19	1,1	8,1	0	153	36
citromlé friss	14	0,4	7,2	0,1	130	31
desszertbor	0	0,2	0	0	670	160
grapefruitlé	8	0,5	11,3	0,1	202	48
grapefruitlé friss	10	0,6	8,6	0,1	157	38
malátasör	11	0,5	9	0	204	49
málnalé	8	0,3	7,1	0	125	30
málnaszirup	0	0	65,8	0	1118	267
mandarinlé friss	32	0,9	10,1	0,3	195	47
meggylé friss	8	0,3	13,9	0	276	66
narancslé	14	0,7	10,2	0,2	190	45
narancslé friss	14	0,7	10,7	0,2	196	47
paradicsomlé	19	0,8	3,4	0	71	17
pezsgő	4	0,2	0	0	351	84
ribizlilé fekete	11	0,4	13,4	0	232	55
ribizlilé vörös	11	0,4	13,2	0	228	54
sárgarépalé friss	19	0,6	4,9	0	91	22
szőlőlé	4	0,2	17	0	287	69

ÉDESSÉGEK						
Élelmiszer 100 g	Phe (mg)	Fehérje (g)	Szénhidrát (g)	Zsír (g)	Energia KJ	Kcal
cukor	0	0	99,8	0	1670	399
marcipán	321	6,2	69	17,6	1750	426
méz	16	0,3	94,4	0	1315	314
Nutrasweet	9999	22,2	79,4	0	0	0
pattogatott kukorica	624	13	66,6	4,5	1708	408
töltetlen savnyú cukor	0	0	86	0	1653	396
töltött méz cukor	0	0	98,9	0	1620	388

Jegyzetek

Útmutató 1-es típusú tirozinémiás családok számára

Lektorálta:

Dr. Zsidegh Petra és Kiss Erika
Budapesti Anyagcsere Szűrő- és Gondozó Központ
SE I. sz. Gyermekgyógyászati Klinika, 1083 Budapest, Bókay János utca 54.

A Magyarországon élő tirozinémiás betegek a két
Anyagcsere Szűrő- és Gondozó Központtól
kaphatnak szakszerű segítséget.

Innovation in Nutrition

A Nestlé Health Science tagvállalata

*Reg. Trademark of Société des Produits Nestlé S.A.

Budapest – Dietetikusok

Kiss Erika, Simon Erika
Semmelweis Egyetem, I. sz. Gyermekklinika, Anyagcsere Szűrő- és Gondozó Központ
1083 Budapest, Bókay János u. 54.
Tel.: +36 1 459-1500
E-mail: kisserikadietikus@gmail.com, erika.simonova@gmail.com

Budapest – Anyagcsere Ambulancia 18 éves kor alatt

Semmelweis Egyetem, I. sz. Gyermekklinika, Anyagcsere Szűrő- és Gondozó Központ
1083 Budapest, Bókay János u. 54.
Tel.: +36 1 459-1500
Kezelőorvosok: Dr. Zsidegh Petra
E-mail: zsidegh.petra@med.semmelweis-univ.hu

Budapest – Anyagcsere Ambulancia 18 éves kor felett

Semmelweis Egyetem, II. sz. Belgyógyászati Klinika
1088 Budapest, Szentkirályi u. 46.
Telefon: +36 1 266-0926
Kezelőorvos: Dr. Reismann Péter
E-mail: reismann.peter@med.semmelweis-univ.hu

Szeged – PKU Szakambulancia

SZTE Gyermekgyógyászati Klinika, Anyagcsere-Genetika Ambulancia
6725 Szeged, Korányi fasor 14–15.
Tel.: +36 62 545-566
E-mail: genetikai.amb.pedia@med.u-szeged.hu
Kezelőorvosok: Dr. Rácz Gábor
E-mail: racz.gabor@med.u-szeged.hu
Asszisztens: Savanya Mónika
Dietetikus: Gyüre Eszter
Tel: +36 62 544-000 /2330-as mellék (hétköznapokon 8–16 óra között)
E-mail: gyure.eszter@med.u-szeged.hu